

CONTROVERSIARUM

DE CHRISTO

LIBER QUINTUS

QUI EST DE MEDIATORE, ET EJUS MERITO.

CAPUT I.

*Explicantur breviter, secundum quam naturam
Christus sit Mediator.*

Duae supersunt de Christo disputationes ; una, secundum quam naturam Christus sit Mediator ; altera, num tantum nobis, an etiam sibi Mediator Christus, aliquid suis operibus et laboribus promeruerit ; quibus questionibus explicandis postremum hunc librum, seu potius libellum dedicavimus.

Ut igitur a priori incipiamus, explicandum erit initio, quid sit proprie Mediator. Vocamus Mediatorem eum, qui inter aliquos dissidentes, aut certe non conjunctos medium se interponit, ut eos redigat ad concordiam, vel novo foedere conjugat : contingit autem hoc dupliciter. Primo, per substantialem aliquam mediationem. Secundo, per operationem.

Primo modo Christus dici potest Mediator, quatenus personalitas ejus conjunxit novo et mirabili foedere divinam et humanam naturam. Et licet de hac mediatione saepe loquantur Patres, tamen non est ea, de qua nunc disputamus : nam de ista mediatione non est opus quaerere, secundum quam naturam fiat ; non enim fit secundum aliquam naturam, sed secundum personalitatem, quae connectit duas naturas. Præter-

ea, ista mediatio non est inter naturas dissidentes ; nec enim unquam Christi humanitas fuit contraria divinitati : nos autem loquimur de mediatione qua Christus innocens Patri reconciliavit peccatores.

Omissa igitur substantiali hac mediatione, Mediatio, quae in opere consistit, quatuor modis potest fieri.

Primo, discernendo et judicando causam, quomodo arbitri dici possunt mediatores. Et hic primus modus tribuitur Christo ab Ambrosio in cap. 2. l. ad Timoth. dicit enim Ambrosius, Christum factum a Deo arbitrum, judicasse sic fieri posse pacem, si Deus primum ignosceret et homo deinceps in Dei Fide permaneret.

Secundo, referendo hinc inde pacta, et condiciones utriusque partis, quo modo omnes internuntii dici possunt mediatores. Et in hac significatione videtur accipiendum nomen Mediatoris, cum Moses dicit Deuter. V : *Ego sequester medius et fui inter Dominum et vos, in illo tempore.* Et Galat. III : *Ordinata est lex per Angelos in manu Mediatoris* (1), id est, Moysi. Et hic etiam modus Christo convenit, qui annuntiavit hominibus Dei voluntatem, et leges, et propterea dicitur Malach. III : *Angelus Testamenti* ; et ad Heb. IX et XII : *Mediator novi Testamenti* (2). Ubi Paulus alludit ad Moysen, qui fuit Mediator Testamenti veteris.

Tertio, orando et supplicando uni parti pro altera. Id quoque convenit Christo, qui Rom. VIII dicitur *Interpellare pro nobis.* Et I. Jo. II dicitur *Advocatus noster* (3).

(1) Deut. V, 5; Galat. III, 19. — (2) Malach. III, 1; Hebr. IX, 15; et XII, 24. — (3) Rom. VIII, 34; I. Joan. II, 1.

Quarto, solvendo et satisfaciendo uni parti pro altera : et hic modus mediationis prorsissime convenit Christo, qui in tota Scriptura describitur ut hostia pro peccato. Ideo I. Tim. II, postquam Apostolus dixerat : *Unus Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus*, mox addidit causam, dicens : *Qui dedit semetipsum redemptionem pro multis* (1). Et ideo etiam Rom. VIII et I. Jo. II, ubi dicitur Christus advocatus et interpellator apud Deum pro nobis, non dicitur unus advocatus, aut interpellator, quia etiam alii interpellant pro nobis : nec solus ipse Mediator fuit per modum arbitri seu internuntii, sed etiam Moses ; at solus ipse pro nobis solvit, nosque proprio sanguine Deo reconciliavit.

Itaque tres modi priores mediationis, communes sunt Christo cum aliis, quartus proprie soli Christo convenit. Hoc tamen loco de omnibus modis potest intelligi quaestio nostra, qua investigamus, secundum quam naturam Christo conveniat Mediatoris officium.

Est autem sententia communis Catholicorum, ipsum quidem Mediatorem, sive (ut Theologi loquuntur) principium quod operabatur opera Mediatoris, non fuisse Deum solum, vel hominum solum, sed utrumque simul, hoc est, Verbum incarnatum, sive Deum humanatum : principium tamen, quo illa opera a Mediatore fiebant, fuisse naturam humanam, non divinam. Tametsi enim Deus incarnatus erat, qui orabat, patiebatur, obediebat, satisfaciebat ; tamen haec omnia faciebat secundum formam servi, non secundum formam Dei. Atque haec est sententia Magistri in III. d. 19. prope finem, S. Bonaventurae ibidem, art. 2. q. ult. et ceterorum Theologorum in eadem distinctione, necnon S. Thomae 3. p. qu. XXVI. art. 2.

Repugnant huic sententiae hoc tempore duo contrarii inter se errores, quorum unus ad Nestorianismum, alter ad Eutychianismum deflectit. Utrumque paucis, Deo juvante, refellemus.

(1) I. Timoth. II. 5 et 6.

CAPUT II.

Refutatur error Stancari de Mediatore.

Error prior est Francisci Stancari, qui ita soli homini Christo tribuit officium Mediatoris, ut non videatur suppositum divinum requirere ullo modo, nec saltem ut principium quod illius operis. Videtur quidem Franciscus Stancarus in multis locis recte sentire : in lib. enim de Trin., et Mediat. cont. Tigurin., et in alio lib. ejusd. argum. cont. Calvin., et in exam. Pinczovianorum, et in lib. alio de off. Mediat., et in alio libello de particula Tantum, saepius repetit, Christi personam constare ex duabus naturis, divina et humana, et in lib. cont. Tigurin. circa fin., profitetur se sequi doctrinam Magistri Sent., et Scholasticorum, ac de Magistro ita honorifice loquitur, ut eum omnibus sectariis anteponat : « Plus valet, inquit, unus Petrus Lombardus, quam centum Lutheri, ducenti Melancthonnes, tercenti Bullingeri, quadringenti Petri Martyres, et quingenti Calvini, qui omnes, si in uno mortario contunderentur, non exprimeretur una uncia verae Theologiae. » Tamen verba etiam suspecta, et male sonantia leguntur in libris ejus.

Nam in lib. de Trin. et Mediat. in refut. prior. epist. Tigurin., dicit, dignitatem precum Christi non fuisse a solo Filio, sed à tota Trinitate ita ordinante et acceptante. Ubi videtur satis aperte, non tribuere infinitam dignitatem operibus Christi ex dignitate suppositi, sed ex acceptance divina : quod certe non faceret, si existimaret, opera Mediatoris certe non esse opera suppositi humani, sed divini. Et in eod. lib. in confut. 2. epist. in abstracto dicit, in Christo humanam naturam esse mediatricem, conciliatricem, pacificatricem. Ubi videtur, totum opus ipsi naturae tribuere, quasi illa per se existat, et per se agat, praesertim cum in eodem libro antea dixerit, unum opus Mediatoris personae tribui non posse.

Et in lib. de off. Mediat. et Pontif. sic ait : « Sacerdos et sacrificium est homo Christus,

non Deus Christus, hoc est, Christus secundum hominem, non secundum Deum. » Quae verba possent trahi in bonum sensum : tamen simpliciter non bene sonant : et praesertim, quia paulo post explicans dicit, in Christo homine tria esse Spiritum, Animum, et Corpus. Et ratione Spiritus Christum esse Sacerdotem, ratione animae, et corporis esse victimam : ubi nullam facit unquam mentionem suppositi divini operantis. Denique in examine Pinczovianorum : « Vox, inquit, Mediator primo capitur pro humanitate Christi exequente officium Mediatoris : secundo vero capitur pro persona ipsius, qui est Deus et homo. »

Iis accedit, quod Fredericus Staphylus in lib. de success. et concord. discipul. Luther., et Gulielmus Lindanus in 2. dial. Dubitantii, affirmant, Stancarianos docere, Christum esse justificatorem solum secundum humanitatem, quia videlicet existimant, nos formaliter justificari per Christi justitiam seu obedientiam nobis imputatam : Christi autem obedientiam et justitiam esse opus solius humanitatis.

Denique petrus Canisius praefat. lib. 1. de corrup. verb. Dei scribit, Stancarianos interrogatos : cur in Christo existiment unitas duas naturas : respondere solitos, ut natura humana divina virtute sustentata pati posset omnia quae patienda erant.

Haec sententia sive Stancari sit, sive non sit, (nec enim affirmare audeo, de quo non sum omnino certus) apertissime deflectit ad Nestorianismum ; Voce enim fatetur unam personam in Christo, re autem ipsa ponit duas, et evacuat plane mysterium redemptionis. Nam si sola natura humana egit opera illa satisfactoria ; ergo natura humana per se existeret, et proinde suppositum erat a divino supposito distinctum : agere enim suppositorum est ; duo igitur in Christo supposita erant quae est ipsissima haeresis Nestorii.

Praeterea, repugnat haec sententia Scripturae et Patribus. Nam opus Mediatoris praecipuum fuit passio Christi : haec autem ipsi Deo et Domino tribuitur in Scripturis, atque ideo necesse est illi convenire, saltem ratione suppositi. An non enim, Act XX, dicitur Deus, sanguine suo Ecclesiam acquisivisse. Et I. Corin. II, nonne dicitur Dominus gloriae crucifixus ? Et ad Philipp. II nonne dicitur ille, qui in forma Dei erat aequalis

Patri, humiliatus esse, et obediens factus usque ad mortem, mortem autem crucis ?

Praeterea, Patres, Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Occumenius, et alii in 2. cap. 1. ad Timoth. Item Hilarius lib. XII thes. cap. 10 et lib. 1 de Trin. non procul ab initio. Epiphanius in Ancor., ante med. Cyrillus lib. XII thes. cap. 10. et lib. I. de Trin. ante med. Augustinus lib. IX Civit. Dei, cap. 17. et Fulgentius lib. de Fid. ad Pet. cap. 2. dicunt, Christum ideo vocari a Paulo unicum Mediatorem, quia ille solus est vere medius inter Deum et hominem, cum utriusque naturam habeat. Ubi Patres volunt ostendere, non potuisse Christum esse efficacem Mediatorem, nisi esset divina persona, quae officium Mediatoris exerceret ; non autem poterat esse divina persona, nisi haberet divinam naturam ; propterea illi dicunt, unicum et verum Mediatorem Deum et hominem esse debuisse.

Praeter haec loca sunt alia quaedam clarissima. Basilium in illud Psal. XLVIII. *Frater non rediit, redimet homo* (1) « Si homo, » inquit, « nos redimere non potest, qui nos redemit, non est homo. Ne igitur propterea quod in similitudine carnis peccati ad nos accessit, hominem solum putet Dominum nostrum etc. Nazianzenus Orat. 2. de Pasch. circa fin. « Indigebamus, » inquit, « ut Deus carnem assumeret, et mortem subiret, ut viveremus. »

Cyrillus lib. de rec. Fid., ad Regin : « Ex confesso, » inquit, « salutaris est mors Christi, sed si non esset Deus quomodo ipse et solus sufficeret ad hoc ut esset pretium. Sed sufficit solus pro omnibus mortuus, quia super omnes est. »

Augustinus hom. de divibus cap. 12. « Non Mediator homo » inquit, « praeter deitatem, non Mediator Deus, praeter humanitatem. Ecce Mediator. Divinitas sine humanitate non est mediatrix, sed inter divinitatem solam, et humanitatem solam mediatrix est humana divinitas et divina humanitas Christi. » Ubi Augustinus improprie quidem loquitur, dum utitur nomine abstracto pro concreto : tamen exprimit apertissime quod volumus, nimirum, non esse purum hominem illum, qui officium Mediatoris exercuit. Et in Enchir., cap. 108. « Nam neque, » inquit, « per ipsum liberaremur unum Mediatorem Dei et hominum hominem

(1) Psal. XLVIII, 8.

Christum Jesum, nisi esset et Deus. » Leo serm. 4. de Natali Domini : « Nisi esset » inquit, « verus Deus, non afferret remedium nisi esset verus homo, non præberet exemplum. »

Accedit ultimo, quod si humana persona pro nobis satisfecit, non ex rigore iustitiæ satisfecit, ac propterea non fuit necessaria incarnatio. Nec rationes Stancari probant aliquid contra nos, sed solum contra Calvinistas. Præcipua ejus ratio est, quia in epistola Agathonis, quæ lecta est in VI Synodo, act. 4, negatur opus personale, et assertur opus naturale in Christo, id est, tribuuntur opera Christi naturis, non personæ. Sed facilis est solutio. Nam non vult Agatho negare, opera Christi esse opera personæ, et unius atque ejusdem personæ sed vult dicere non esse Christo unum tantum opus, juxta unam personam operantis, sed esse duo opera juxta duas naturas, per quas persona una operatur : opera enim multiplicantur ad multiplicationem principii formalis. Sicut etiam in Trinitate tres sunt qui operantur; et tamen unum est eorum opus, quia unum est principium formale, videlicet, una natura.

CAPUT III.

Refutantur ex Scripturis errores Calvinistarum et Lutheranorum de Mediatore.

Alius error priori contrarius est eorum, qui contendunt, Christum exercere officium Mediatoris secundum utramque naturam, divinam et humanam. Ita docet aperte Calvinus in epist. duab. ad Polon. Idem etiam Ministri Tigurini, Henricus Bullingerus, Petrus Martyr et alii in epist. item duab. ad Polon. Item ex professo docet Josias Simlerus in lib. cont. Stancar., ubi defendit epistolâs Tigurinorum a Stancaro oppugnatas. Idem etiam sentit Martinus Kemnitius : nam in lib. de duab. nat. refert inter absurdas sententias, quod Christus sit Mediator secundum humanam naturam tantum. Idem habet Melancthon in loc. cap. de Fil., ubi dicit, Deitatem Filii obedivisse Patri. Idem

(1) 1. Tim. II, 5.

habet liber Concordiæ pag. 556 et 645 et 736.

Ac ne forte isti existimentur velle, Christum esse Mediatorem secundum utramque naturam ratione suppositi, non ratione formalis principii : observandum est, ex duobus aperte colligi posse, quæ sit eorum sententia.

Primo, ex eo quod fatentur, se dissentire in hac re a Magistro et a Scholasticis : Magister autem et Scholastici disertis verbis docent Christum esse Mediatorem secundum naturam humanam, non secundum divinam, licet ipse Mediator sit, et esse debeat, Deus et homo.

Secundo, colligitur ex eo, quod distinguunt opera Mediatoris, et quædam esse volunt humanitatis quoad rem, divinitatis efficaciam, ut pati et mori : quædam solius divinitatis esse volunt, ut illuminare mentes, remittere peccata etc. imo etiam sacrificium offerre, divinæ naturæ tribuunt; victimam vero esse naturæ humanæ. Testatur enim Stancarus in lib. de Trin. et Mediat., Stanislaus Sarnicius, quem fidelem Christi servum appellat Calvinus in epist. ad Polon., in publico colloquio ita scribi jussisse : « Est Pontifex et Sacerdos divina natura, sacrificium vero humana. » Qui error aperte introducit partim Arianismum, partim Eutychanismum.

Probandum est igitur, solum secundum naturam humanam Christum fuisse Mediatorem, si sermo sit (ut diximus) de principio formali, non de ipso supposito. Ac primum ex Scripturis habemus locum illum B. Pauli I. Tim. II. *Unus Deus, unus et Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.* (1) Cur, quæso, addidit *Homo*, nisi ad exprimendum naturam secundum quam Christus est Mediator? Notavit hoc Augustinus lib. IV de pecc. orig. cap. 28. et serm. 11 de verbis Apostoli.

Præterea hic distinguit Apostolus Mediatorem a Deo : *Unus, inquit, Deus, unus et Mediator Dei et hominum*; ergo Christus non est Mediator secundum naturam divinam, sed tantum secundum humanam, secundum quam Christus a Deo distinguitur.

Sed respondent adversarii : hic fieri distinctionem ratione personæ : nam per unum Deum intelligitur Pater, a quo distinguitur filius personaliter; alioqui, inquit, sequeretur quaternitas, si a tota Trinitate distinguitur Mediator. Unde Calvinus in 2. epist. ad Polon., ridet has expositiones :

« Unus. Deus, id est, Trinitas ; Et, Credetis in Deum, » id est, « in Trinitatem. » At profecto hoc ipso Calvinus et Calvinistæ vehementer confirmant Arianismum : id enim Ariani cupiunt, ut ubicumque legitur *Unus Deus*, aut simpliciter *Deus*, intelligatur Pater non Trinitas.

Præterea Chrysostomus, Œcumenius, Theophylactus in hunc locum, notant, per illud *Unus*, non excludi Filium, sed Deos gentium; ergo per unum Deum, non Patrem, sed Trinitatem intellexerunt. Item Augustinus Enarrat. I. in Psalm. XXIX, explicans hæc ipsa verba dicit, Unum Deum significare Trinitatem, et Christum esse Mediatorem inter Trinitatem, et homines peccatores; sic enim loquitur : « Quid est, inquit, Mediator esse inter Deum et homines? Non inter Patrem et homines, sed inter Deum et homines. Quid est Deus? Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Qui sunt homines? peccatores, impii, mortales. Inter illam Trinitatem, et hominum infirmitatem et iniquitatem, Mediator factus est homo, non iniquus, sed tamen infirmus. » Idem repetit in Comment. cap. 3. epist. ad Galat. Et idem docent Augustinum secuti, Beda et Anselmus in Comment. II. cap. epist. 4. ad Timoth.

Et ratio etiam ipsa id manifeste testatur. Nam non solus Pater erat nobis ob nostra peccata infensus, et proinde a Mediatore placandus, sed etiam Filius et Spiritus sanctus; tota igitur Trinitas a Mediatore hominibus reconcilianda erat. Quare cum Paulus dicit : *Unus Deus, unus et Mediator Dei et hominum*; per unum Deum Trinitatem totam significet necesse est. Unde Calvinus, dum rejicit istam expositionem, Augustinum, Bedam, Anselmum et Græcos omnes Patres, et ipsam rationem rejicit; nec propterea sequitur Quaternitas, nam idem Christus propter duas naturas, et numeratur inter personas Trinitatis, cui debetur satisfactio, et simul ipse est qui satisfacet. Ipse enim ut homo est, Mediator est ad seipsum ut Deus est.

CAPUT IV.

Refellitur idem error ex Patribus.

Accedant nunc testimonia Patrum. Ac primum Cyrillus in Apol. pro XII cap. cont. Orient., proponit hanc objectionem contra X cap. : « Si Deus Verbum est Sacerdos, cui vel quali Deo suum ministerium offert? » Deinde respondet hoc modo : « Quando factus est homo, vocatus est Pontifex, non quod majori offerret sacrificium, sed sibi ipsi et Patri. » Et infra : « Audiens quod dicitur est Sacerdos propter humanitatem, erubesciscene? Deinde quomodo non admiraris es, quod non secundum sacerdotum morem alteri fecerit sacrificii modum, sed sibi ipsi potius et Patri, ut dixit? »

Hic Cyrillus non solum aperte dicit, Christum esse Pontificem propter humanitatem, sed etiam cogit nos intelligere negativam, id est, non propter divinitatem, cum dicit, eum sacrificium sibi ipsi obtulisse et Patri. Non enim potest unus et idem, ut idem, sacrificium offerre et accipere : sed sacrificium accepit ut Deus; ergo non offert ut Deus; offert igitur tantum ut homo. Idem lib. XI in Jo. cap. 7 : « In quantum, inquit, Filius et Deus est, una cum Patre nobis bona largitur : in quantum vero Mediator est et Pontifex, nostras preces ad Patrem adducit. »

Chrysostomus in cap. ix. ad Hebr. explicans illud *ideo novi Testamenti Mediator est etc.* « Quid est, inquit, Mediator? Mediator est dominus rei, cujus est Mediator, sed alia quidem res : » at quis dicat, Christum ut Deum non esse Dominum? ergo Chrysostomus solum secundum formam servi vult, Christum esse Mediatorem.

Ridicula est autem glossa Josiæ Simleri; dicit enim, Deitatem Christi nudam esse dominam, tamen ratione exinanitionis non esse dominam. At exinanitio non convenit divinæ naturæ, sed personæ Filii, qui dicitur exinanitus, quia formam servi accepit, non amissa tamen forma Dei. Dicere autem, Deitatem filii non esse dominam, est dicere, non esse veram Deitatem, sed naturam creatam, ut Ariani volunt.

Augustinus lib. X Confess. cap. 43 : « In quantum homo, inquit, in tantum Mediator, in quantum autem Verbum, non medius, quia æqualis Deo, et Deus apud Deum, et simul cum Spiritu sancto unus Deus. » Item ad Paulinum epist. 59 : « Per Mediatorem, inquit, non Deum, quod semper Verbum erat, sed hominem Christum Jesum. » Et lib. I Trin. cap. 7 : « Christus, inquit, in forma Dei æqualis Patri, in forma servi Mediator Dei et hominum. » Lib. I de cons. Evang. cap. 3 : « Secundum hominem, inquit, Christus et Rex et Sacerdos effectus est, ut esset ad interpellandum pro nobis Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus. » Lib. X de Civit Dei cap. 20 : « Unus verus ille Mediator, in quantum formam servi accipiens, Mediator effectus est Dei et hominum : cum in forma Dei sacrificium cum Patre sumat, cum quo et unus Deus est, tamen in forma servi sacrificium maluit esse. » Lib. XVI cont. Faust. cap. 15 : « Dissimilis homini Christus, quia Deus, similis homini, quia homo Mediator Dei et hominum. » Lib. II de pec. orig. cap. 28 : « Non per hoc Mediator est, quod æqualis Patri, per hoc enim quantum Pater, tantum et ipse a nobis distat. Et quomodo erit medietas, ubi eadem distantia est? Ideo Apostolus non ait, Christus Jesus, sed homo Christus Jesus. Per hoc ergo Mediator, per quod homo : inferior Patre, per quod nobis propinquior : superior nobis, per quod Patri propinquior. Quod apertius dicitur, inferior Patre, quia in forma servi, superior nobis, quia sine labe peccati. » Item in Psal. XXIX : « Inter Trinitatem et hominum infirmitatem et iniquitatem, factus est Mediator homo, non iniquus, sed tamen infirmus. »

Denique (ut ex omnibus tomis Augustini testimonia habeamus) tract. 82. in Jo. : « Mediator, inquit, Dei et hominum, non in quantum Deus, sed in quantum homo est Jesus Christus. » Et Serm. 41. de verb. Apost. : « Unus Deus, unus et Mediator Dei et hominum. Non ait, inquit, Christus Jesus, ne tu putares secundum Verbum dictum, sed addidit, homo Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus. » Fulgentius lib. de Incarnat. et grat. Chr. cap. 13 : « Hic in humana natura Mediator Dei et hominum factus est. »

CAPUT V.

Refellitur idem error rationibus.

Accedant ultimo efficacissimæ rationes. Prima ratio, ex definitione, et conditionibus Mediatoris. Mediator debet esse medius, id est, distans ab utraque parte dissidente aliquo modo : nam si omnino sit idem cum una parte, non potest cogitari, imo nec fingi, quo pacto sit Mediator. Porro hæc definitio convenit Christo ut homo justus est, non autem ut Deus est ; nam ut homo distat a Deo ; ut justus convenit cum Deo : et contra, ut homo convenit cum cæteris hominibus, ut justus distat ab omnibus hominibus. Omnes enim nascuntur natura filii iræ : at Christus ut Deus non distat a Deo ullo modo, id est, nec natura, nec justitia, nec ullo alio modo ; igitur non ut Deus, sed ut homo justus, Mediator est inter Deum et homines peccatores. Et hoc est quod ait Augustinus, inter Trinitatem, et hominum infirmitatem et iniquitatem, Mediator est homo, non iniquus, sed infirmus in Psal. XXIX.

Secunda ratio. Si Christus est Mediator secundum utramque naturam, vel secundum utramque conjunctim sumptas, vel secundum utramque seorsim acceptas : non secundum utramque simul ; Christus enim secundum utramque simul sumptam, distat quidem a cæteris hominibus, et etiam a Deo Patre et Spiritu sancto, at non distat a Deo Filio, nec persona, nec natura ; et tamen etiam ab illo distare debet, cum et ipse sit pars offensa, ad cujus placationem Mediatore opus sit.

Nec valet responsio Josie qui dicit : Christum ut Deum esse Mediatorem sui ipsius. Nam est quidem Christus ut homo Mediator sui ipsius ut Deus est ; at ipsum unum et eundem ut Deus est, Mediatorem esse sui ipsius ut Deus est, involvit apertissimam contradictionem ; sequitur enim inde, Christum a seipso distare, et non distare, eadem ratione et modo consideratum ; non igitur Christus secundum utramque naturam simul sumptam esse potest Mediator. Quod autem non sit Christus Mediator secundum utramque naturam seorsim, patet, quia non secun-

dum divinam seorsim acceptam, cum illa sit pars offensa, et secundum illam nihil distet Christus a Deo ; restat ergo, ut solum secundum humanam sit Mediator.

Tertia ratio. Si Christus esset aliquo modo Mediator secundum naturam divinam, omnes tres personæ essent Mediatore : nam cum natura divina sit communis tribus, quidquid secundum illam convenit uni personæ, id convenit omnibus tribus ; unde est illa maxima sanctorum Patrum : « Opera Trinitatis esse indivisa. » Porro absurdum esse, ut omnes tres personæ dicantur esse Mediatore, non videtur egere probatione : nam si tota Trinitas sit Mediator, cujus, quæso, erit Mediator? Num est aliquis Deus supra Trinitatem, apud quem ipsa Trinitas Mediatoris fungatur officio?

Respondet Josias : opera Trinitatis sic esse indivisa, ut tamen alia aliis sæpe tribuantur, tamquam propria. Et ponit exempla duo. Unum in internis actibus, nam solus Pater gignit, solus Filius gignitur, licet opera Trinitatis sint indivisa. Alteram in externis, nam in Baptismo Christi Matth. III. Pater solus dixit : *Hic est Filius meus dilectus* (1) : et solus Spiritus in forma columbæ apparuit. Et simile legitur Matth. XVII. de voce et nube in transfiguratione, et confirmat testimonii Augustini Serm. 41. de verb. Dom. et Leonis Serm. de transfig. Serm. 2 et 3. de Pentec.

At hæc nimis frigida sunt. Nam generare et generari in divinis non sunt actiones essentielles, quæ sunt communes tribus personis, sed dicuntur actus notionales, qui nihil proprii in personis ponunt, præter relationem. Nam generare est intelligere divinum cum relatione producentis notitiam ; et quidem ipsum intelligere commune est tribus, sola relatio est propria gignentis : at actiones Mediatoris sunt actiones ad extra ; et ideo si conveniunt Christo ut Deus est, conveniunt omnibus aliis personis, quæ sunt idem Deus cum Christo.

Nec etiam secundum exemplum valet. Nam in Baptismo Christi illa vox quæ audita est, a tota Trinitate formata est, sed ad solum Patrem significandum. Quemadmodum et columba a tota Trinitate formata est, sed ad solum Spiritum sanctum representandum. Itaque actio vera et realis qua res illæ factæ sunt, communis erat : sola autem re-

presentatio propria unius. Et hoc docent allegati Patres, et clarius idem Augustinus lib. II de Trin. cap. 10 : « Patris, inquit, persona ostenditur, et in ea voce, ubi super baptizatum columba descendit, non quia fieri potuit vox sine opere Filii et Spiritus sancti, Trinitas quippe inseparabiliter operatur : sed quia ea vox facta est, quæ solius personam Patris ostenderet. » Cum ergo non disputemus, quid significant opera Mediatoris, sed a quo fiant ; concedere debet Josias, actiones Mediatoris communes esse toti Trinitati. Itaque licebit dicere, Pater interpellat pro nobis, fudit sanguinem pro nobis, et alia id genus, quæ ad hæresim Patripassianorum manifeste pertinent.

Quarta ratio. Officium Mediatoris proprium est sacrificare, et sacrificando satisfacere, ut constat ex cap. VII, VIII et IX ad Hebr. et ex confessione adversariorum : at sacrificare, non potest Christo convenire secundum Divinitatem, sed solum secundum humanitatem ; siquidem facere Divinitatem Filii sacerdotem est apertissimus Arianismus : nam omnis sacerdos est minor eo, cujus est sacerdos ; officium enim ejus est ministrare. Quare Ambrosius lib. III de Fid. cap. 5 : « Idem, inquit, sacerdos, idem et hostia : et sacerdotium tamen et sacrificium humanæ conditionis officium est. » Et infra : « Nemo igitur ubi ordinem cernit humanæ conditionis, ibi jus divinitatis asserat. »

Hieronymus in Psal. CIX, in illud : *Juravit Dominus etc. Tu es sacerdos in æternum* (2) : « Non ei juravit, inquit, qui ante Luciferum genitus est, sed ei qui post Luciferum natus ex Virgine est. » Fulgentius de Fid. ad Pet. cap. 2 : « Solus, inquit, sacerdos, sacrificium, et templum, et hæc omnia Deus secundum formam servi. » Augustinus lib. I de cons. Evang. cap. 3 : « Secundum hominem, inquit, Christus Rex, et Pontifex effectus est. » Denique in Serm. Arian. prop. 33. apud Augustinum habetur, quod Filius sit minister et Sacerdos Patris sui ; non ergo Christus ut Deus sacrificavit, nisi ex sententia Arianorum.

Idem dici potest de aliis officiis Mediatoris Christi, ut quod interpellat pro nobis, Rom. VIII. quod advocatus noster est, I. Jo. II, quod dedit semetipsum redemptionem pro nobis, I. Tim. II. Hæc enim omnia arguunt naturam inferiorem ; non igitur potest Christus

(1) Matth. III, 17. — (2) Psal. CIX, 4.

ut Deus esse Mediator, nisi ut Deus sit minor Patre, et Patri serviat ut minister.

Quinta ratio est. Si operatio propria Mediatoris convenit Christo ratione utriusque nature; sequitur confusio operationum, et consequenter naturarum in Christo, quæ est hæresis Monothelitarum et Eutyochianorum damnata in VI. Synodo, act. 17. Nam cum in VI. Syn. rejicitur una operatio in Christo, non rejicitur una operatio respectu Dei tanquam principalis agentis, et hominis ut instrumenti: nam certum est, in Christo multa ejusmodi opera inveniri; talia enim erant omnia miracula, quæ fiebant a Deo Verbo per carnem, ut instrumentum: sed rejicitur una operatio respectu Dei et hominis, tanquam propriæ et principalis causæ; illa enim dicitur causa propria et principalis, quæ agit ex virtute sua, quam habet ex propria sua forma et essentia.

Ac, ut exemplis rem illustremus, quando Christus curabat febres, imponendo ægrotis manus; impositio manuum erat operatio propria et principalis humanitatis, quia ex propria sua forma id habebat: at expulsio febris erat propria et principalis operatio Deitatis, quia non habebat hoc ex sua forma manus Christi, sed tantum ut applicabatur a Deo ad illud opus. Dicere autem, imponere manus fuisse propriam operationem Deitatis, vel expellere febrim fuisse propriam humanitatis; et proinde unam tantum fuisse operationem, imponere manus, et pellere febrim, est confundere operationes et naturas, et hæc est hæresis in eo Concilio damnata.

Jam ergo sacrificare, quod est officium Mediatoris, proprium est Christi ut homo est; nam convenit ei secundum humanam formam, ut patet, quia convenit etiam puris hominibus; ergo si hoc idem convenit Christo ut Deus est, eadem erit operatio utriusque nature ut causæ propriæ et principalis: nisi velint, Deitatem esse instrumentum humanitatis, quo nihil absurdum cogitari potest. Quare introducit hæc sententia hæresis Eutyochianorum et Monothelitarum, jamdudum magno labore damnata, ac fere extincta.

Respondet Josias: non esse omnino eandem actionem Deitatis et humanitatis sacrificare, licet sit unum opus; nam substantia operis est propria humanitatis, sed effica-

cia et dignitas illius operis est propria Deitatis.

Contra. Si ita esset, non posset Deitas appellari Sacerdos et Pontifex, ut tamen Sacerdos appellavit: nec posset denominari sacrificans, sicut non dicitur Deus dormire vel ambulare, eo quod det nobis efficaciam ad dormiendum, aut ad ambulandum. Præterea, efficacia et dignitas sacrificii Christi non est aliqua actio physica, aut aliquis influxus aut effluentia realis Deitatis in illud opus: tunc enim illa efficacia, et proinde sacrificium non magis esset Filii, quam Patris et Spiritus sancti, cum omnis operatio sit communis, quæ per essentiam divinam illis convenit.

Unde igitur, inquires, habet sacrificium Christi infinitam efficaciam et dignitatem? Habet ex eo, quod est sacrificium personæ divinæ, licet in natura humana peractum. Quemadmodum etiam idem opus factum a Rege et a privato homine differunt valde quoad pretium, ratione dignitatis operationum: et tamen regia Majestas nihil physici et realis influit in illud opus. Non ergo potest ulla ratione concedi, sacrificare esse actionem utriusque nature, nisi quis velit in hæresim Monothelitarum jamdudum damnatam et explosam incidere.

CAPUT VI.

Solvuntur argumenta adversariorum de prompta ex Scripturis.

Sed objiciunt primo verba illa Domini, Jo. VIII: *Ego pono animam meam*. Hoc, inquit Calvinus in epist. ad Polon., Mediator dicit, nec tamen dicit ut homo, sed ut Deus: nec enim habet arbitrium vitæ et mortis nisi Deus.

Respondeo: ponere animam non esse Dei, sed hominis, quamvis potestas ponendi illam et recipiendi ad libitum sit a Deo data ipsi homini: nam ponere animam quid aliud est, quam mori? et resumere animam quid est, nisi resurgere? mori autem et resurgere certe hominis est, non Dei. Et sic exponunt hæc verba SS. Patres.

Augustinus tract. 47. accipit animam pro ipsa substantia animæ; et quærit: cujus sit ponere animam, an Verbi, an carnis, an ipsius animæ. Et respondet, non esse Verbi, quia Verbum nunquam dimisit animam; nec esse animæ, quia anima a seipsa separari nequit; sed esse carnis, quæ animam aliquando deseruit aliquando recepit: «Caro, inquit, ponit animam suam, et caro iterum sumit eam, non tamen sua potestate caro, sed potestate inhabitantis carnem.» Et I. III, nunc II cont. Max. c. 14: «Quid, inquit, quod etiam illud commemorandum putasti, quod manifestissime ut homo loquitur, potestatem habeo ponendi animam meam etc.» Chrysostomus etiam aliquoties repetit in hunc locum, hæc dici a Christo secundum humanitatem. Viderit ergo Calvinus quos auctores sequatur, dum ponere animam suam, et iterum sursum eam Divinitati attribuit.

Sed sursum proferunt illud II. Corinth. V: *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum*. Et infra: *Deus erat in Christo, Mundum reconcilians sibi*. Et infra: *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo*. Et illud Coloss. I: *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive que in terris, sive que in cælis sunt* (1): at reconciliare, exhortari, pacificare, actiones Mediatoris sunt; igitur Christus ut Deus Mediator fuit.

Respondeo primum: reconciliare, exhortari, et pacificare, non semper esse Mediatoris; Mediatoris enim est reconciliare unum alteri: at si quis per seipsum reconciliat sibi inimicum, is non dicitur Mediator. Itaque omnis Mediator reconciliat, sed non omnis qui reconciliat continuo est Mediator. Adde præterea: aliud esse reconciliare per Mediatorem, aliud vero esse Mediatorem. Potest enim altera ex partibus dissidentibus procurare Mediatorem, et per eum reconciliationem, non tamen ipsa pars erit Mediator. Ita ergo Deus reconciliavit nos sibi, sed per Mediatorem, quem ad nos misit.

Postremo adferunt illud Hebr. IV: *Habentes Pontificem, qui penetravit caelos*. Item illud Hebr. VII: *Sine patre, sine matre, sine genealogia* (2). Nam penetrare caelos, non potest homini puro convenire, nec est ullus sacerdos sine patre, et sine matre, nisi Christus Deus et homo: is enim, ut Deus, caret

matre, ut homo, caret patre; igitur Christus Sacerdos, ac proinde Mediator est secundum utramque naturam. Quocirca Athanasius in lib. de hum. Verb. et Cyrillus in epist. ad Nestor. cap. 10. Verbum ipsum fateatur Sacerdotem esse.

Respondeo: hæc omnia recte probant, personam Pontificis nostri esse divinam, id quod nos libentissime confitemur: vere enim Jesus Pontifex summus, qui penetravit caelos, quique sine patre, et sine matre est, et simul patrem habet et matrem. Deus est, sed non qua Deus est penetravit caelos: nec qua homo est caret matre, aut patrem habet; ac denique non qua Deus est, Pontifex est: nam virtus quidem, qua Christus penetravit caelos, a Deo erat; tamen ipsum penetrare caelos, cum sit loco moveri, non potest Christo secundum formam Dei, quæ immutabilis est, sed solum secundum formam hominis convenire.

Pari ratione Christus Deus caret patre, sed ut homo: caret matre, sed ut Deus; idem vero patrem habet, quia est Deus de Deo, et matrem habet, quia filius hominis est. Denique Verbum Deus, ut Athanasius et Cyrillus recte docent, Sacerdos est, sed secundum formam hominis, ut idem Cyrillus in Apologia sua testatur.

CAPUT VII.

Explicantur testimonia Patrum, quæ adversarii proferunt.

Secundo loco proferunt testimonia Patrum. Ac primum objiciunt Dionysium Areopagitam, qui in ep. 4 ad Caium dicit, Christum administrasse *θεωρατικὴν ἐπίσκοπον*, id est, operationem Dei virilem. Et idem habetur in cap. 2. de div. nom.

Respondeo: hæc sententiam Dionysii tribus modis intelligi posse.

Ac primo, si quis intelligat per Dei virilem operationem unam operationem propriam utriusque nature, ut videntur velle nostri adversarii, manifeste errat: nam in Synodo VI, act. 8. Macharius hæreticus Monothelita hæc ipsam sententiam ex Dionysio

(1) Joan. X, 17.

(1) II. Cor. V, 18, 19 et 20; Coloss. I, 20. — (2) Hebr. IV, 14; et VII, 3.

afferebat in hunc sensum, ad suam hæresim stabilendam.

Potest tamen secundo vocari Deo virilis operatio aliquod opus Christi, in quo concurrant Deitatis et humanitatis actiones, sed distinctæ, et duæ revera. Quæ sententia est vera, et ab auctore intenta. Et hoc modo exponitur a Sophronio in illa insigni Oratione, quæ legitur in VI Synodo act. 11, ubi distinguit tria genera operum Christi; quædam pure divina, ut creare et conservare omnes creaturas: quædam pure humana, ut comedere, bibere: quædam partim divina partim humana, ut ambulare super aquas. Nam ambulare hominis erat: dare autem aquis soliditatem erat Dei. Et hæc dicuntur *θεωδρετικὰ*, hoc est, *divine humana opera*, qualia erant omnia miracula, non tamen omnia opera Christi. Porro falia non sunt opera Mediatoris ut Mediator est, nimirum sacrificare, et orare: hæc enim omnia humana sunt.

Potest etiam afferri tertia intelligentia hujus theandricæ operationis ex Damasceno lib. III, cap. 19, qui docet, omnem Christi actionem posse vocari theandricam ratione suppositi operantis: semper enim Deus homo operabatur, non nudus Deus, aut nudus homo. Quomodo etiam videtur exponere Damascenus id, quod ait S. Leo epist. 10, utraque natura operatur cum alterius communione, quod proprium est: id enim vult esse cum communione alterius, ac si dictum esset, manente unione cum altera in eodem supposito; et secundum hanc intelligentiam auctoritas Dionysii non est ad rem.

Secundo objiciunt Irenæum, qui lib. III, cap. 20: « Oportuerat, inquit, Mediatorem Dei et hominum per suam ad utrosque domesticitatem et ad amicitiam et concordiam utrosque reducere, et facere, ut Deus assumeret hominem, et homo se redderet Deo. » Item proferunt similia verba ex Epiphano in Ancor. ante med., Chrysostomo, Ambrosio, Theodoro, et Theophylacto in cap. 2. prioris ad Timoth. qui dicunt, Mediatorem Dei et hominum debuisse utramque naturam in se habere, ut Deum et homines in amicitiam redigeret.

Respondeo: hi omnes loquuntur de mediatione substantiali, quæ facta est in ipso Christo per Incarnationem, et necessaria fuit ad mediationem per operationem: nisi enim esset Christus Deus homo, non esset suppositum divinum in natura humana operans,

et proinde non essent opera Mediatoris infiniti pretii. Itaque formaliter Christus est Mediator, quantum ad mediationem operationis, per solam humanitatem: tamen ut esset Mediator, et posset totum Mundum redimere ex rigore justitiæ, debuit præter formam humanitatis habere divinum suppositum; non autem poterat habere divinum suppositum in natura humana, nisi in illo esset mediatio substantialis duarum naturarum.

Tertio objiciunt Augustinum Enechir. cap. 108: « Nam, inquit, neque per ipsum liberaremur unum Mediatorem Dei et hominum, nisi esset et Deus. » Item lib. I. de cons. Evang. cap. 33: « Ideo Christus Mediator Dei et hominum dicitur inter Deum immortalem et hominem mortalem, Deus et homo reconcilians hominem Deo, manens id quod erat, factus quod non erat. » Item hom. de ovib. cap. 12: « Non Mediator homo præter Divinitatem. » Item: « Divina humanitas, et humana Divinitas mediatrix est. » Item lib. IX de Civ. Dei c. 15: « Querendus est Medius, qui non solum homo, verum etiam Deus sit. »

Respondeo: loquitur Augustinus de persona, quæ operi dare debebat dignitatem; id quod patet, tum ex locis a nobis allegatis, tum ex l. IX de Civ. Dei c. 15. ab adversariis citato. Nam postquam dixerat Augustinus, Mediatorem esse debuisse Deum et hominem, subjungit: « Nec tamen ob hoc Mediator est, quia Verbum; maxime quippe immortale, et maxime beatum Verbum longe est a mortalibus miseris, sed Mediator per quod homo. »

CAPUT VIII.

Solvuntur argumenta ex ratione petita.

Ultimo objiciunt rationes. Renovare corda, et dare Spiritum sanctum, sunt opera Mediatoris, docet enim Augustinus in Enechir. cap. 33. per Mediatorem nos recipere Spiritum sanctum: et tamen certum est, dare Spiritum sanctum, et renovare corda, esse solius Dei. Item, docere est opus Mediatoris, et tamen Augustinus in lib. de Magist. affirmat, solum Deum esse verum Ma-

gistrum, qui docet hominem scientiam; Christus ergo ut Deus Mediator est.

Respondeo: dare Spiritum sanctum merito est proprium Mediatoris, sed hic modus dandi Spiritum non est Dei formaliter, sed hominis: dare autem Spiritum sanctum, et renovare corda efficienter, et ut auctorem doni, non est Mediatoris, sed ejus, apud quem Mediator intercedit, id est, Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Et patet, quia cum donum Spiritus sancti, et omnis illuminatio detur a tota Trinitate; si ejusmodi donatio esset Mediatoris, tota Trinitas esset Mediator.

Pari ratione: docere principaliter est Dei, id est, Trinitatis; docere per modum instrumenti, est hominis; Christus igitur ut Deus, Doctor ac Magister est verus ac principalis; idem Christus ut homo Mediator Dei et hominum, Doctor fuit ut instrumentum Divinitatis, sed instrumentum conjunctum et singulare, non separatum et commune, qualia instrumenta fuerunt Apostoli et Prophetæ.

Secunda ratio est Calvini, in epistol. ad Polon. Christus fuit caput Angelorum et hominum, etiam ante lapsum Adæ, integro adhuc statu rerum. Coloss. I: *Primogenitus omnis creaturæ* (1); igitur fuit etiam Mediator Christus ante lapsum primi hominis: atqui tunc Christus nondum erat homo; ergo ut Deus erat hominum et Angelorum Caput et Mediator.

Adde etiam, quod Chrysostomus, Augustinus, et Hieronymus in Comment. c. XXXI epist. ad Galat. exponentes illud: *Lex ordinata per Angelos in manu Mediatoris* (2), volunt, per Christum Mediatorem datam esse legem, et de hoc loqui Paulum eo loco. Immo etiam Hieronymus ulterius progreditur, ac dicit, per hunc Mediatorem non solum legem esse datam, sed etiam Mundum esse creatum. Constat autem Christum non fuisse hominem, quando lex data est Hebræis, et multo minus, quando Mundus creatus est; quare necessario sequitur, ut secundum formam Dei Mediator fuerit.

Respondeo: Christum ut Deum fuisse, etiam ante lapsum Angelorum et hominum, Caput eorum, sed non ipsum solum, verum etiam Patrem, et Spiritum sanctum. Mediatorem autem Angelorum fuisse Christum, aut etiam hominum ante peccatum, falsum

est; alioqui etiam Patrem, et sanctum Spiritum faceremus Mediatore. Nam in primis Scriptura facit quidem Christum Caput omnium Angelorum et hominum Ephes. I. et Col. I. at Mediatorem Angelorum nusquam facit: Paulus enim I. Tim. II, dum de Mediatore loquitur, disertis verbis affirmat: Christum Mediatorem esse Dei et hominum.

Augustinus autem in Enechir. cap. 108. addit, quod si homo non peccasset, Christo Mediatore non eguisset. Et in cap. III ad Galat. dicit, Christum non esse Dei et Angelorum, sed Dei et hominum tantum, eo quod Angeli qui peccaverunt, nunquam reconciliandi sunt: qui autem non peccaverunt, Mediatore non egent.

Itaque quod Calvinus dicit de Mediatore Christo ante peccatum Adæ, est expresse contra Augustinum, et videtur esse manifestus Arianismus. Neque enim Calvinus ideo Christum ante Incarnationem facit Mediatorem, quod ob Incarnationem et merita ejus prævisa, existimet datam fuisse Angelis, et primo homini gratiam, quod nonnulli ex Catholicis sensisse videntur, de quorum sententia modo non disputo: sed quod arbitretur, ipsum Verbum æternum qua Deus erat, ante Incarnationem, inter Patrem et Angelos, atque etiam homines in statu innocentie constitutos; Mediatoris officio functum, quod sine suspitione Arianismi non dicitur. Nam Mediator qua Mediator est, cum debeat sacrificare, supplicare, intercedere, necessario minor est Deo cui sacrificat, cui supplicat, apud quem intercedit; si ergo Christus, cum adhuc non esset homo, Mediator erat, certe cum adhuc non esset homo, Deo Patre minor erat: atqui tunc nihil erat nisi Deus; igitur ut Deus minor erat Filius Patre.

Neque ab hac hæresi abesse videtur id, quod idem Calvinus ait lib. II Inst. cap. 12, §. 4: « Pateo, inquit, in primo creationis ordine, et integro nature statu præfectum Angelis et hominibus fuisse Caput. Qua ratione dicitur a Paulo primogenitus omnis creaturæ. » Hæc ille. Qua quidem solum Filium, etiam ante Incarnationem, facit Caput, hominum et Angelorum; illum enim facit Caput qui est primogenitus omnis creaturæ, solus autem Filius est primogenitus omnis creaturæ: at si solus Filius erat Caput hominum et Angelorum; igitur aliquid influebat Filius

(1) Coloss. I. 15. — (2) Galat. III. 19.

in Angelos, et homines, quod Pater non infuebat; non sunt ergo indivisa opera Trinitatis, proinde nec est una natura atque essentia Trinitatis.

Deinde, quid sibi vult illud: « Filium ut Deum præfectum fuisse Caput Angelis et hominibus? » A quo enim, quæso, præfectus fuit? Nonne a Patre? Igitur Patris minister, et quasi Vicarius fuit Filius, etiam antequam esset homo. Et quid aliud Ariani volebant?

Nec juvat Calvinum locus Apostoli ad Coloss. I. Nam cum dicit, Christum esse primogenitum omnis creaturæ; vel loquitur de Christo secundum formam servi; vel, ut exponit Chrysostomus, loquitur quidem de Christo secundum formam Dei, sed non facit eum fratrem primogenitum creaturarum, sed significat genitum fuisse a Patre, priusquam ulla creatura efficeretur, juxta illud Prov. VIII: *Dominiis possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio* (1). Sed de his multa diximus in primo libro.

Jam quod attinet ad Patres, qui dicunt Christum Mediatorem dedisse legem Hebræis, vel Mundum creasse.

Respondeo: Patres loqui de Mediatore materialiter, non formaliter; non enim dicunt, Christum fuisse Mediatorem, in creando Mundo, aut in Lege danda: sed dicunt, Christum Mediatorem, id est, illam personam quæ postea futura erat Mediatrix, esse verum Deum, et auctorem Mundi, et Legis, et omnium rerum. Unde Chrysostomus expresse dicit, Christum auctorem fuisse Legis, et proinde abrogare illam potuisse; ex quo sequitur, eum non ut Mediatorem, sed ut auctorem primarium id fecisse: nec enim Mediator est auctor, nec legem abrogare potest qui non est auctor. Et ibidem Augustinus dicit, Christum esse quidem Mediatorem, sed mediare inter totam Trinitatem et homines peccatores; ex quo iterum sequitur, eum non fuisse proprie Mediatorem, quando nulli erant homines peccatores.

(1) Prov. VIII, 15.

CAPUT IX.

Ostenditur, Christum sibi etiam aliquid meruisse.

Restat postrema quæstio: an videlicet Christus operibus ac laboribus suis, non solum nobis omnibus gratiam et gloriam acquisierit, sed etiam aliquid acquisierit sibi. Et quidem Theologi Doctores apud Magistrum in III. sent. dist. 48. conveniunt inter se, atque uno consensu docent, Christum præter ea bona, quæ suis laboribus peperit nobis, meruisse etiam sibi corporis gloriam, et nominis exaltationem.

Repugnat Calvinus lib. II Instit. cap. 47. §. 6. « Quærere, inquit, an sibi meruerit, quod faciunt Lombardus, et Scholastici, non minus stulta est curiositas, quam temeraria definitio, ubi hoc idem asserunt. Quid enim opus fuit descendere unicum Dei Filium, ut sibi acquireret quidquam novi? Et consilium suum exponens Deus, omnem dubitationem exemit. Non enim Filii utilitati consuluisset dicitur Pater in ejus meritis, sed eum tradidisse in mortem, neque ei peperisset, quia Mundum diligeret. Et notandæ sunt locutiones Propheticae: Puer natus est nobis. Item: Exulta filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi: Frigeret etiam aliqui confirmatio illa amoris, quam Paulus commendat, quod Christus pro inimicis mortem subierit. Inde etiam colligimus rationem sui non habuisse; idque clare affirmat, dicens: Pro illis sanctifico meipsum. Se etiam nihil acquirere testatur, qui fructum sanctitatis suæ in alios transfert. Et certe hoc maxime dignum observatu, quod Christus, ut se totum addiceret in salutem nostram, quodammodo sui oblitus est. » Hæc ille. Et paulo infra: « Quibus meritis, inquit, assequi potuit homo, ut iudex esset Mundi, Caput Angelorum, atque ut potiretur summo Dei imperio? »

Hæc tamen nihil impediunt veritatem. Dicimus ergo, Christum meruisse sibi illa omnia quæ accepit post passionem suam. Et probatur hoc primo expressis Scripturis. Ad

Philip. II: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen etc.* Ad Hebr. II: *Videmus Jesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum* (1).

Respondet Calvinus: his testimoniis solum significari, Christum post passionem suam habuisse gloriam, non autem unum fuisse causam alterius; sicut cum dicitur Luc. ult.: *Oportuit Christum pati, et sic intrare in gloriam suam* (2).

At in primis etiam iste locus potest significare causam; est enim, ac si dictum esset: « Oportet vincere, et sic triumphare. » Deinde, non sunt omnino similia ista loca: nam Philip. II et ad Hebr. II, habetur particula *Propter*, quæ particula causam ubique significare solet. Deinde particula *Et* in illis verbis *Propter quod et Deus exaltavit illum*, aperte indicat causam. Est enim sensus: « Christus obedivit Deo, et vicissim Deus honoravit illum »: sicut Matth. XVI, post confessionem Petri, dicit ei Dominus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus etc.* Ubi Hieronymus: « Mercedem, inquit, recepit vera confessio. »

Denique sic exposuerunt omnes Patres. Chrysostomus hom. 7. in epist. ad Philip. « Extremam, inquit, Christus præstitit obedientiam, propterea accepit et supremum honorem etc. » Ubi hortatur Chrysostomus ad obedientiam et humilitatem, quæ exhortatio frigidissima esset, si illud *Propterea* non diceret causam.

Ambrosius in cap. II Philip. « Quid, inquit, et quantum humilitas mereatur, ostendi, etc. » Augustinus tract. 104. in Jo. hunc locum tractans: « Humilitas, inquit, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium, sed hoc factum est in forma servi. » Vide etiam Cyrillum lib. III thes. cap. 2. Basilium lib. IV in Eunom. Augustinum lib. II cont. Maxim. cap. 5. et lib. III, cap. 2. Theophylactum, Oecumenium, Primasium, Bedam, Anselmum, et alios in hæc loca. Omnes enim ex his locis colligunt, Christum meruisse humilitate gloriam, non solum nobis, sed etiam sibi. Et certe longè tutius est, tot veteres Patres, Græcos et Latinos in Scripturarum explicatione sequi, quam novos istos Doctores, qui non videntur sibi sapere, nisi omnibus contradi-

(1) Philipp. II, 8; Hebr. II, 9. — (2) Luc. XXIV, 26.

cant. Præterea est etiam congruentia rationis: nam melius est, cæteris paribus, aliquid ex merito habere, quam sine merito.

Si dicas: quare ergo non etiam gratiam, et scientiam, et gloriam animæ habuit Christus ex merito?

Respondet B. Thomas 3. par. quæst. XIX, art. 3. Christum debuisse habere omnia optimo modo: sunt autem quedam bona tam excellentia, ut melius sit illis nunquam carere, quam ea acquirere ex merito, quia magis detrahit perfectioni alicujus carentia illorum ad tempus, quam dignitas merendi; et tamen non potest quis ea mereri, nisi aliquando illis careat. Et talia sunt gratia, gloria, scientia, et præcipue unio hypostatica, quæ omnia Christus ab initio habuit. At gloria corporis, et nominis exaltatio minora sunt, quam ipsa dignitas merendi, et ideo melius fuit carere illis ad tempus, et ex merito illa acquirere, quam carere dignitate merendi.

CAPUT X.

Solvuntur argumenta Calvinii.

Neque argumenta Calvinii valde metuenda sunt, nam cum ait: quid opus fuit descendere unicum Filium Dei, ut sibi acquireret aliquid novi?

Respondeo: non eguisse Dei Filium ulla re, nec descendisse ut sibi aliquid acquireret; nam qui descendit, Deus fuit, non homo, imo hoc ipsum descendere fuit hominem fieri, et seipsum exinanire. At postquam descenderat, et formam servi acceperat, aliquid sibi acquisivit in ea forma, quam assumpserat, non in ea, qua descenderat. Porro in forma servi aliquid ei defuisse ante resurrectionem, quis ambigere potest?

Dices: gloria corporis sequitur per se ex gloria animæ; at accessorium non cadit sub meritum.

Respondeo in primis: gloriam corporis non videri absolute accessorium, nam sequitur ex gloria animæ secundum Dei determinationem, et meritorum congruentiam; Deus enim voluit, ut gloria animæ redundaret in

corpus, quia gloria animæ acquiritur per actus animæ, qui in corpore exercentur; et ideo tam gloria animæ, quam gloria corporis cadit sub meritum. Deinde quid prohibet, id quod accessorium est cadere sub meritum? Etsi enim jam debitum est ratione ejus cui accedit: tamen potest etiam cadere sub meritum, ut alio quodam titulo debeatur. Quare licet fateamur, debitam fuisse Christo gloriam corporis, etiamsi pro ea non laborasset: tamen quia quod debetur uno modo, potest deberi etiam alio modo; ideo voluit Deus, ut gloria corporis deberetur Christo etiam jure præmii ac mercedis.

Alterum Calvinii argumentum sumebatur ex locis ubi dicitur, Christus pro nobis laborasse usque ad mortem, Rom. VIII: *Proprio Filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum*. Isaïæ IX: *Puer natus est nobis*. Zachar. IX: *Ecce Rex tuus venit tibi*. Jo. XVII: *Pro eis ego sanctifico meipsum* (1).

Respondeo primum: in nullo horum locorum legi, propter nos tantum Christum laborasse; proinde hæc omnia nihil aliud efficiere, quam nobis Christi labores profuisse, quod minime negamus. Adde deinde: in his locis nullam factam esse mentionem gloriæ ipsius Christi, quasi propter nos tantum laborasset, quia nos fuimus causa sine qua non fuisset passus; si enim Adam stetisset in ea innocentia, in qua conditus fuerat, sine dubitatione ulla Dei Filius passus non fuisset, fortasse etiam nec carnem assumpsisset, ut ipse etiam Calvinus docet lib. II Instit. cap. 12. §. 4.

Jam vero tertium Calvinii argumentum illud erat: frigeret confirmatio illa amoris, quam Paulus commendat, Rom. V, quod Christus pro inimicis mortem subierit.

Sed respondeo: nihil impedire meritum proprium quo minus ostendatur ardor charitatis Dei erga homines. Nam in primis Scripturæ ut plurimum extollunt charitatem Dei Patris, qui nihil lucrari poterat, Jo. III: *Sic Deus dilexit Mundum ut Filium suum etc.* Rom. VIII: *Proprio Filio non pepercit, etc.* (2)

(1) Rom. VIII, 32; Isaï. IX, 6; Zach. IX, 9; Joan. XVII, 19. — (2) Joan. III, 16; Rom. VIII, 32. — (3) II. Cor. VIII, 9; Philipp. II, 6. — (4) Joan. XVII, 5.

Deinde etiam Christi maxima apparet charitas, si respicias divinam ejus personam, cui nihil accessit utilitatis, et hoc Paulus nobis proponit II. Cor. VIII: *Scitis, inquit, gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives. Et Philip. II: Cum in forma Dei esset, semetipsum exinavit etc.* (3)

Denique etiam Christi hominis apparet maxima charitas, qui poterat ipse sine passione et morte per alios actus mereri sibi gloriam corporis, et nominis exaltationem: et tamen mori voluit, et pro inimicis mori, ut copiosa esset redemptio. Quod autem Christus non sui omnino oblitus fuerit, ut Calvinus dicit, patet ex verbis illis Jo. XVII: *Clarifica me Pater claritate quam habui apud te etc.* (4) Ubi postulat a Deo gloriam resurrectionis, et nominis exaltationem, et exponit eo loco S. Augustinus.

Argumentum postremum illud fuit: quibus meritis, assequi potuit homo, ut judex esset Mundi, et Caput Angelorum, atque ut summo Dei imperio potiretur, atque in eo resideret majestas illa, cujus millesimam partem cunctæ hominum et Angelorum virtutes attingere nequeunt?

Sed facilis solutio est. Non enim docemus, Christus suis meritis id assecutum, ut esset Caput Angelorum, et summo Dei imperio potiretur, atque in eo Dei majestas resideret: si enim id meruisset, unionem hypostaticam meruisset, quod Augustinus aperte negat lib. de prædest. Sanct. cap. 15. et nos etiam paulo ante negavimus.

Porro, ut judex esset Mundi, facile Christus mereri potuit: nam Christi merita si non fuissent sufficientia ad hoc, ut ipse fieret judex Mundi, multo minus fuissent sufficientia ad reconciliationem totius Mundi: majus enim et difficilius fuit totius Mundi peccata expiare, quam Mundi judicem constitui: et tamen I. Jo. II dicitur, Christi sanguis esse propitiatio pro peccatis nostris, et non pro nostris tantum, sed etiam pro totius Mundi.

TERTIA CONTROVERSIA GENERALIS

DE SUMMO PONTIFICE

QUINQUE LIBRIS EXPLICATA